AD AELIANI EPISTOLAS.

Epist. 1 p. 175, 4 *ἐγὼ δὲ παλαιὸν δή τι ἐπιτεθυμμένος αὐτῆς διενοούμην τι δρᾶσαι θερμόν. ὡς οὖν ἄσμενος ἐλαβόμην, πλησιάσας τὰς μὲν ῥᾶγας εἴασα, ἐφερπύσας δὲ καὶ μάλα ἀσμένως τῆς ὥρας ἐτρύγησα.* Haec qui non recte procedere intellexit Hercherus, coniecit *ὡς οὖν ἀσμένης ἐλαβόμην πλησιάσας, τὰς μὲν ῥᾶγας εἴασα.* Ne sic quidem locus integer est. Scribendum opinor *ὡς οὖν ἄσμενος [ἀσμένης] ἐλαβόμην, τὰς μὲν ῥᾶγας εἴασα, ἐφερπύσας δὲ καὶ πλησιάσας μάλα ἀσμένως — ἐτρύγησα.* Ita dicuntur quae dicenda erant, mutuum fuisse utriusque desiderium. Verborum traiectorum non rara in his epistolis exempla sunt.

Epist. 2 p. 175, 11 *Ἡμέρων ὁ μαλακὸς φελλεῖ ἐπέκοψε τὸ σκέλος πάνυ ἰσχυρῶς, καὶ θέρμη ἐπέλαβεν αὐτοῦ* (*αὐτὸν*) *καὶ βουβὼν ἐπήρθη.* In his *φελλεῖ* Hercherus scripsit pro *φελλέα*, i. e. *φελλαία*, quod ex *φελλάτᾳ* corruptum esse suspicor. Hesychius *Φελλάτας· λίθος σκληρός.* Cetera expressit scriptor e Menandro Com. gr. IV p. 98

βουβὼν ἐπήρθη τῷ γέροντι, θέρμα τε
ἐπέλαβεν αὐτόν.

Superest vitium in *ἐπέκοψε*, quod cum parum apte dictum videatur (expectabam potius *προσέκοψε*), nescio an *ἐπέλεψε* scribendum sit, *cruris cutem deglupsit.* *Ἡμέρων* nomen in Thesauro Par. omissum est.

Epist. 3 p. 175, 19 *ἡ παρὰ σοὶ Σηκύλη.* Non proprium nomen esse *σηκύλη*, ostendunt verba *ἡ παρὰ σοί.* In fine epistolae *καὶ ταῦτα ὑπ' ἀνδραπόδου ἴσως δυοῖν μναῖν ἀξίου*, nescio an non nihil erigatur loci sententia, si scripseris *ἴσως οὐ δυοῖν μναῖν.* Duas minas mancipii pretium fortasse scriptor ex Xenophontis Memor. II, 5, 2. petiit.

Epist. 4 p. 176, 8 *ἐγὼ γὰρ ἀμπελίδος ὄρχον ἐλάσας, εἶτα μοσχίδια συκίδων παραφυτεύσας ἁπαλά, καὶ ἐν κύκλῳ περὶ τὸ αὐλίον κατέπηξα ἐλᾷδας.* Particulam *καὶ* Hercherus deleri voluit,

cui ita assentior, ut pro *ἁπαλά*, quo post *μοσχίδια* facile caremus, *ἁπαλάς* scribendum censeam. In Aristophani loco, ex quo sua derivavit Aelianus, Acharn. 998

καὶ περὶ τὸ χωρίον ἐλᾷδας ἅπαν ἐν κύκλῳ,

ubi *ἅπαν* non suo loco positum est, fortasse scribendum est

καὶ περὶ τὸ χωρίον ἐλᾷδας ἁπαλὰς κύκλῳ.

In sequentibus *εἶτά μοι δεῖπνον καὶ πίσινον ἔτνος, καὶ τρεῖς ἁδρὰς ἐξεκάναξα κύλικας,* pro ΚΑΙ quod ante *πίσινον* legitur malim ΗΝ, quae saepe confunduntur.

Epist. 5 p. 176, 16 *πισταὶ διέμενον καὶ ᾤκουν ὡς οἴκους εἰς τοὺς αὐτῶν σίμβλους.* Delevit *εἰς* Hercherus; forsan *ὡσεὶ οἴκους τοὺς αὐτῶν σ.* Vitium item haerere videtur in verbis *ὑπὸ τῆς φιλεργίας τῆς ἄγαν ἀνθειστίων ἡμᾶς πολλῷ καὶ καλῷ τῷ μέλιτι,* ubi vereor ne *ὑπό prae sedulitate* non recte dictum sit; forsan *ὑπό* reponendum est, *von ihrem Fleiſse bewirtheten sie mich.* Neque sana sunt verba *καὶ τὰ ἄνθη τὰ ἐν λειμῶνι περὶ αὐτὰ γηρᾷ,* in quibus *περὶ αὐτά* Herchero delenda, mihi *περίλυπα* scribendum videtur; vides quam nihil fere differant ΠΕΡΙΑΥΤΑ et ΠΕΡΙΛΥΠΑ.

Epist. 6 p. 177, 7. Huius epistolae initium Hercherus ita edidit: *καὶ ποῖ τις ἀποτρέψει τὸ ῥεῦμα, εἰ μήτε ἐς τὴν ὁδὸν ἐμβαλεῖ μήτε ἐς τὴν τῶν γειτόνων διαβήσεται; οὐ γὰρ δήπου κελεύσεις ἡμᾶς ἐκπιεῖν αὐτό.* Credo haec facilius expediri posse. Libri habent *εἰ γὰρ μήτε* et *οὐ δήπου κελεύσεις.* Unde scribendum videtur *καὶ ποῖ τις ἀποτρέψει τὸ ῥεῦμα; εἰ γὰρ μήτε ἐς τὴν ὁδὸν ἐμβαλεῖ μήτε ἐς τὴν τῶν γειτόνων, ποῖ διαβήσεται; οὐ δήπου κελεύσεις ἡμᾶς ἐκπιεῖν αὐτό.*

Sequuntur statim haec *πάλαι μὲν οὖν λέλεκται κακὸν εἶναι γείτων κακός, πεπίστευται δὲ νῦν οὐχ ἥκιστα ἐπὶ σοῦ.* Apertum esse opinor scribendum *πεπίστωται*, *eventu confirmatum est.* Quod autem malum vicinum in malis habendum esse dicitur, sine acumine dictum est; ferendum dicerem si scriptum esset *μέγα κακὸν εἶναι γείτων κακός,* quod responderet Hesiodeo *πῆμα κακὸς γείτων.* Sed verum esse opinor *κακὸν* [*κακῶν*] *εἶναι κακὸς γείτων*, *extremum malum,* ut Sophocles *κακὰ κακῶν* habitare dicit cum senectute. Fuerit igitur proverbium *κακὸν κακῶν γείτων κακός.*

Epist. 7 p. 177, 21 *ἵνα μὴ μόνοι σε περιμαίνωνται δηλονότι οἱ ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀγροῖκος λεώς. τῆς Ὀπώρας οὖν καταπειράσας τί ἀδικῶ;* Ante *ἀγροῖκος λεώς* requiro articulum; pro *καταπειράσας* autem (sic enim dedit Hercherus pro

καταγελάσας) scribendum esse *κατελάσας* ostendit Aristophanes Pac. 721. recteque sic ibi Berglerus tacite Aelianum correxit; eum secutus est L. Dindorfius ad Thes. v. *κατελαύνω*. Suspecta item sunt sequentia *ἐπεὶ τά τε ἄλλα καὶ ἐφολκὸν εἰς ἔρωτα τὸ ὄνομα, καὶ ταῦτα ἀνδρὶ γεωργίᾳ ζῶντι.* quamquam id non prorsus dissimili exemplo tueri licet Fragm. 111 p. 241, 9 *καὶ γὰρ ἔζη τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐκείνης ἀκρατεστέροις.* Fortasse tamen scripsit Aelianus *γεωργίᾳ συζῶντι.*

Epist. 8 p. 178, 13 *ἕως οὖν ἀκμάζει* (*τὸ κάλλος τῶν σωμάτων*) *καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ χάριν προσῆκόν ἐστιν ἀνταπολαμβάνειν· ἐὰν δὲ ἀπορρεύσῃ, τί ἂν ἄλλο εἴη τὸ ἡμέτερον ἢ δένδρον καρπῶν ἅμα καὶ φύλλων γυμνόν;* Initio pro *ὑπὲρ αὐτοῦ* praetulerim *παρ' αὐτοῦ.* Post *ἡμέτερον* Hercherus excidisse suspicatur *σῶμα.* Probabilius fuerit corrigere *τί ἂν ἄλλο εἴη τὸ ἡμέτερον δένδρον ἢ καρπῶν — γυμνόν;*

Epist. 9 p. 178, 25 *ἀλλ' ἀκκίζουσι καὶ θρύπτουσιν ἑαυτάς.* Contra omnem omnium graece loquentium consuetudinem haec dicta sunt pro *ἀκκίζονται καὶ θρύπτονται,* quod ipsum reposuit Hercherus; facilius credam interpolatoris verba esse ista ideoque delenda. Paulo post leguntur haec *λάθρα μὲν ἀλοῶσι πάντα καὶ καταπίνουσιν ὑπὲρ τοὺς ἐργαστῆρας τοὺς ἐν ἀγρῷ, παρόντων δὲ ἡμῶν ὡραΐζονται.* Conqueritur Chremes de insatiabili aviditate meretricum. Pro *ἀλοῶσι,* quod vitii manifestum est, Hercherus *ἀναλοῦσι* coniecit. Nisi magnopere fallor, scripsit sophista *φλῶσι πάντα καὶ καταπίνουσι, deglutiunt omnia et devorant,* ut hic quoque synonyma scriptor ex parallelo coniunxerit. Pro *ὡραΐζονται* in scriptore, qui Atticorum dicendi usum acerrimo studio consectatur, rectius fuerit *ὡρᾴζονται.*

In sequentibus verba *ἐς δύο τὰ σκέλη ἄρας* lacunosa sunt, neque restitui possunt. Quae autem his inferuntur *ἐμέλλησα δ' ἂν* (*ἄρα?*) *τὴν κάκιστα ἀπολουμένην Θηβαΐδα αὐλουμένην πρός με ἀράμενος μέσην εἶτα ῥίψας ἐς τὸ κλινίδιον ἔχεσθαι τῆς σπουδῆς,* sanari posse crediderim. Hercherus „*αὐλουμένην* fortasse dittographia vocabuli *ἀπολουμένην.* restat *πρός με,* quod non expedio.“ Ipsum hoc *πρός με* ostendere videtur in *αὐλουμένην* verbum latere quale est *ὡρᾳζομένην* vel *θρυπτομένην.* Cf. Epist. 8 *οὐκ ἀξιῶ πρός με ὡρᾴζεσθαι.* Menander Fragm. CCXCI *ὡς ἡ τύχη πρὸς τοὺς βίους ὡρᾴζεται.* Itaque scribendum suspicor *σαυλουμένην, delicias facientem.* Cf. Photius *Σαυλοῦσθαι· θρύπτεσθαι.*

Epist. 10 p. 179, 9 *ὥσπερ εἰώθαμεν ποιεῖν τοὺς τράγους*

ἡμεῖς. Constans et perpetuus Aeliani usus postulat ὥσπερ οὖν. Perpauca quae repugnant exempla emendanda sunt, e. c. quod legitur in Var. Hist. XII 1 p. 122, 10 καὶ ἐκ τούτων οὖν ὥσπερ εἰκὸς τὸν Κῦρον κατέπληξε. Scribendum καὶ ἐκ τούτων ὥσπερ οὖν εἰκός. In sequentibus ταῦτα γάρ τοι καὶ τὰ ζῷα ἀναπείθει ἡσυχίαν τε ἔχειν καὶ σωφρονεῖν, pro ἔχειν omnino scribendum ἄγειν. V. Var. hist. IX, 33 et quae ad Athenaeum XI 407[c] adnotavi.

Epist. 11 p. 179, 20 θαῦμα γὰρ ὅπως καὶ κατέλαβον αὐτόν. Pro γάρ, quod hic ferri non potest, scribendum δ' ἄρ', quod Aeliano familiare est. Contra γάρ restituendum Epist. 19 p. 184, 15, ubi non recte legitur αὐλητρίδα δὲ λυσάμενος: sed idem eximendum est Ep. 16 p. 182, 18 μάλιστα γὰρ ἐδεόμην παρόντος, ubi requiro δέ.

Epist. 12 p. 180, 6 πῶς δὲ καὶ ὤφθη τὴν ἀρχὴν διὰ σμικρότητα; εὔρινοι αρα ὄντως ἦσαν αἱ κύνες. οὐ γὰρ ἦν ἰδεῖν, ἀλλ' ᾔσθοντο αὐτοῦ. In his verba διὰ σμικρότητα rectius, ut mihi videtur, legerentur post ἰδεῖν.

Epist. 13 p. 180, 14 ἡ γὰρ ἡσυχία καὶ τὸ ἄγειν σχολὴν τοῖς τῆς γῆς καλὴν πραότητα ἐνεργάζεται. Hercherus post τῆς γῆς excidisse suspicatur γεωργοῖς, praetulerim ἐργάταις vel ἐργαστῆρσι, qua forma utitur Aelianus Epist. 9 et Fragm. 264. Pro καλήν, quod recte Hercherum suspectasse opinor, forsan γαληνήν scribendum est, *placidam mansuetudinem*. Cfr. Epist. 15 p. 182, 5 ἕξεις τι γαληνὸν ἐν τῇ ψυχῇ.

Paulo post legitur σὺ δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀγροῖκος εἶ καὶ γείτοσιν οὐκ ἀγαθὸς πάροικος. Repugnant haec epistolae initio ubi laudaverat rusticae vitae (ἀγροίκου βίου) simplicitatem et mansuetudinem. Non dubitandum videtur, quin ἄγριος scribendum sit. Mox sequuntur haec ἀλλ' ὦ βέλτιστε Κνήμων τὸ σκαιὸν τοῦ τρόπου κατάλυσον, μηδέ σε ὁ θυμὸς ἐς λήθην προαγέτω. Pro ἐς λήθην, quod aperte corruptum est, scribendum videtur ἐς λάσθην i. e. ἐς ὕβριν. Eadem voce plus semel utitur Aelianus in fragmentis, coniungens ille etiam λάσθην καὶ ὕβριν Fragm. 155. Cnemonis nomen a Menandro petiit. V. Fragm. Com. IV p. 322. In fine epistolae malim ταῦτά σοι φίλε (vulgo φίλα) παρὰ φίλου παραγγέλματα.

Epist. 14 p. 181, 1 τοῦτο γοῦν κεκέρδαγκα τὸ δι' ἀγγέλων σοι λαλεῖν, ἀλλὰ μὴ πρὸς σαυτόν σε. Hercherus πρὸς αὐτόν σε. Requiri opinor ἀλλὰ μὴ πρός σ' αὐτός. Ibid. 6 μακάριον δὲ ἥγημαι τὸν Περσέα κατὰ δύο τρόπους. Non raro Attici sic perfecto ἥγημαι utuntur, nil igitur mutandum est. cf. Nat. An. VII, 20.

Epist. 15 p. 181, 22 *δεῖ δέ σε ὅμως καὶ μὴ βουλόμενον ἥμερον ἡμῖν γενέσθαι αἰδοῖ καὶ ταῦτα γειτνιάσεως καὶ θεῶν ὁρίων τιμῇ.* Verba *καὶ ταῦτα,* quae Hercherus deleri voluit, ego ante *αἰδοῖ* transposuerim.

Ibid. p. 182, 14 *φίλον ταῦτα παραίνεσις νοοῦντος εἰς ἀγαθόν.* Paulo audacius Hercherus scripsit *νοοῦντός σοι ἀγαθά.* Sufficit corrigere *νουθετοῦντος εἰς ἀγαθόν*: quorum verborum frequens est permutatio. Ad structuram cf. Aristoph. Vesp. 742 *νουθετοῦντος εἰς τὰ πράγματα.*

Epist. 16 p. 182, 29 *ἐπὶ μὲν δὴ τούτοις καινῶς οὐχ ἁψαίμην σου.* Periculosum est de talibus locis aliquid statuisse. Sensus fere tale quid postulat *καινῶν οὐκ ἂν ἁψαίμην, hac conditione proposita novas res et a mea persona alienas non tentarim ego. σου* e sequentibus ortum videri potest. In postrema parte epistolae malim *σὺ μέντοι δοκεῖς κἂν ἐς πῦρ ἅλασθαι.* Vulgo *σὺ μέν μοι δοκεῖς.*

Epist. 17 p. 183, 7 *ἐπεὶ τῶν χρηστῶν (ὁ Πλοῦτος) καὶ ἐπιμέλειαν τίθεται.* Post *καί* Hercherus adiectivum excidisse suspicatur; non minus probabiliter conicias post *χρηστῶν* excidisse *ὥραν.* Paucis interiectis vix satis emendate scriptis sequuntur haec *καὶ ἕνα οἶκον τὸν ὑπ' οὐρανῷ τόπον πάντα,* ubi scribendum videtur *πάντας.* Tum legitur *μήπω τοσαύτης κακίας ἀναπλησθείη γεωργῶν ἤθη, ὡς ζηλοτυπεῖν τε ἐς πλοῦτον καὶ ὑπὲρ χρημάτων φρονεῖν.* Pro *φρονεῖν* nemo monitus dubitabit quin *φθονεῖν* scribendum sit. *ὡς* e coniectura addidit Hercherus, neque impedio; sed praestat opinor mutata interpunctione scribere *ζηλοτυπεῖν δὲ εἰς πλοῦτον καὶ ὑπὲρ χρημάτων φθονεῖν· ἐς ἀγρίας αἶγας τραπείη ταῦτα καὶ ἐς τοὺς ἐν δικαστηρίοις ῥήτορας.* Proverbii *εἰς ἀγρίας αἶγας* perrarus usus est, sed quo praeter paroemiographos utitur etiam Athenaeus III p. 83ᵃ *ὥσπερ εἰς ἀγρίας ἡμᾶς αἶγας ἀποπέμπων τοὺς ζητοῦντας.* Eadem paroemia obliterata esse videtur apud Philostratum Her. p. 309 K. *εὐχώμεθα οὖν Ἀπόλλωνι Λυκίῳ τε καὶ Φυξίῳ τὰ μὲν θηρία τοῖς ἑαυτοῦ τόξοις ἐξελεῖν, τὴν δὲ νόσον ἐς αἶγάς φασι τρέψαι.* Quae non assentior doctissimo editori praeeunte Leutschio ad Paroem. p. 268 inde explicanti, quod caprae nunquam sine febre esse perhibeantur. Excidisse opinor *ἀγρίας* ante *αἶγας,* ut pestis devoveatur et in malam rem (*εἰς κόρακας*) abire iubeatur.

Epist. 18 p. 184, 7 *πολὺ ἡ γῆ τῆς θαλάττης ἑδραιότερον, καὶ αὐτὴ πιστοτέρα βεβαιοτέρας ἔχει τὰς παρ' ἑαυτῆς ἐλπίδας.* Haec sic fortasse ad saniorem rationem revocari possunt *καὶ ταύτης*

πιστοτέρας βεβαιοτέρας τ' ἔχει τὰς παρ' ἑαυτῆς ἐλπίδας. Hercherus *καὶ αὐτὴ* [*οὖσα*] *πιστοτέρα βεβαιοτέρας ἔχει.*

Epist. 19 p. 184, 7 *ἐπανήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης.* Duxit haec e Platonis Theaet. p. 199ᵇ *τὴν τῶν ἕνδεκα ἐπιστήμην ἀντὶ τῆς τῶν δώδεκα λαβεῖν τὴν ἐν ἑαυτῷ οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς.* Cf. Aelianus V. H. XIV, 14 *ἐοίκαμεν γὰρ ἀντὶ περιστερᾶς ἔχειν φάτταν.*

Epist. 20 p. 185, 6 *ἡ γῆ δὲ μήτηρ ἅμα καὶ τροφὸς αὕτη. φύεται δὲ καὶ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς ἀγροῖς δένδρων τὰ κάλλιστα καρπῶν τὰ χρησιμώτατα.* Hercherus *τροφὸς ἡ αὐτή* et mox *καὶ ταῦτα* [*τῶν*] *ἐν τοῖς ἀγροῖς δένδρων τὰ κάλλιστα* [*καὶ τῶν*] *καρπῶν τὰ χρησιμώτατα.* Equidem verba *ἐν τοῖς ἀγροῖς* loco suo mota et post *σωφροσύνη* transponenda arbitror, ut ad amussim respondeant iis quae initio epistolae leguntur *φύεται μὲν ἐν τοῖς ἀγροῖς καλὰ πάντα.* Cetera lenius fortasse ita redintegranda sunt *καὶ ταῦτα δένδρων τε κάλλιστα καρπῶν τε χρησιμώτατα.*

A. MEINEKE.

AEFULA NICHT AESULA.

An den beiden Stellen des Livius, an welchen der in den Handbüchern nach den Vulgattexten Aesula oder Aesulum genannte Ort in Latium von übrigens nicht genau bekannter Lage vorkommt, 26, 9, 9 (hier hat der Puteaneus *aefulana*) und 32, 29, 2 (*aefulo* der Bambergensis) und ebenso in der bekannten Stelle des Horaz *carm.* 3, 29, 6

ne semper udum Tibur et Aesulae
declive contempleris arvom

(die Hss. des Porphyrio haben *aefulae*, die der übrigen Scholien *effule*, und die beiden Pariser des Textes *π* und *u* bei Keller *efulę*) spricht die Ueberlieferung deutlich für die Form mit *f*; nur bei Velleius 1, 14, 7 (*aesulum*) und bei Plinius 3, 5, 69 (*aesolani*) hat die sehr unsichere Ueberlieferung die Form mit *s*. Die mit *f* wird aber ausreichend geschützt durch das alte Gentile *Aefolanus* oder *Aefulanus*, welches ich in drei inschriftlichen Beispielen nachweisen kann (Gori 1, 158, 87; C. I. Gr. 3187; C. I. L. 1, 1555 = 2, 3408). Daher ist unzweifelhaft, wie bei Velleius und Plinius, so auch bei Horaz zu schreiben *Aefulae*.

E. H.